فوئاد رەشید

دەستوری نوێی عێراق

چ جۆرە دەستورێک؟!

حزەیرانی 2005

فوئاد ڕەشید

دەستوری نوێی عێراق

چ جۆره دەسـتوریٚك؟!

حوزەیرانی 2005

ڕوونكردنەوەیەك:

بابەتەكانی ئەم نامیلكەیە سەربەخۆ نوسراون بەڵام لەبەرئەوەی كە هەموویان لەسەر تەوەری ((دەستور)) نوسراون بەباشمان زانی لە نامليكەيەكدا بلاّویبكەینەوە, لەبەرئەوە بابەتەكان وەكو باسێكی یەك پارچە دەرناكەوێت... بۆ ئاگاداری خوێنەران...

ناوەڕۆك:

- پێشەكی
- دەستوری نوێی عێراق: ئەركی بەرەی چەپ و پێشكەوتنخوازانە
- 97٪
- دەستووری نوێی عێراق.. دەوڵەتی ئیسلامی یان عەلمانی
- بەرژەوەندییەكانی خەڵكی چ جۆرە دەستورێك دەخوازێت
- دوا ووشە...

پێشـــــەکـــی ..

بــەر لـەدەســـتپێکردنی دواهــەمین جــەنگی عێــراق- ئــەمریکا, ئۆپۆزسیۆن لـە دەرەوەری عێراق کۆبوونەوەکانی خۆئامادەکردنیان بۆ دۆخـــی دوای رووخانـــدنی ڕژێـــم دەســـتپێکردو دوای چـــەندین کێـــشمەکێش‌و جیـاوازی لـــە تێڕوانینـــەکان, دواجـار بـــە)تـــەوافوق) گەیشتنە ئەنجام..

دوای ڕووخاندنی ڕژێم ئەبوایە یاسایەکی کـاتی بـۆ بـەڕێوەبردنی عێراق دابمـەزرێت, ئـەمجارەش ملـملانێکـان هەڵیاندایـەوەو دواجـار (تەوافوق) جارێکی تر بووەوە بەناچاری‌و گەیشتنە ئەنجام..

بەدوای ئەمەشەدا مەسەلەی هەڵبژرادن هاتە کایەوەو هەڵبژاردن سازکرا, ئەمجارەش ملـملانێکان هاتنەوە پێش‌و بگرە لـە هەموو کـات خەستترو قورستتر بەڵام ئەمجارەش وەکو بلّێی ڕاهاتوون جارێکی تـر چوونەوە سەر سکەی (تەوافوق)و هـەر چـۆن بـوو بـەناو گەیـشتنە ئەنجام...

لـەدوای هەڵبژرادن نۆرەی دەســتەورە, ئەڵبــەت ئەشـکرایە کـە ملـملانێکــان لـەبەرئــەوەی سەرپۆشــێکی تــەنکی (تــەوافوق) دراوە

بەسەریاندا, هیچ کۆتاییان پێنەهاتووەو جارێکیتر یەخەیان دەگرێتەوە..

بەم پێیە ئاشکرایە کە جارێکی تر هەر وەکو ململانێکە مسۆگەر ئەبێت, (تەوافوقەکەش) مسۆگەر بێت... بەلاَم ئەمجارە چ ململانێو چ تەوافوق, لەگەڵ پێشوودا جیاواز دەبن, ئەمەش لەبەر دوو هۆیە بەلانی کەمەوە:

1) دەستور وەکو مەسەلەکانیتر کاتیو سادە نییەو بەڵکو پێناسەیەکە کە زۆر شت ئەبڕێتەوەو چوارچێوەی بۆ دادەنێ.
2) ئەمجارە خەڵکی نەخەریکی ئاهەنگی ڕووخاندنی رژێمو نە سەرقاڵی شەڕی لیستەکانی هەڵبژاردن دەبن (لانی کەم بەو خەستییە نابێت!). ئەمە جگە لەوەی کە خەڵکو لایەنەکانی دەرەوەی لیستەکانیش پێدەچێت لە تەجروبەکانی پێشوو دەرسێکیان وەرگرتبێت کە ئەمجارە وەکو لایەنێکو دەنگێک هەستی پێبکرێت.

کەوا بێت ئێمە لەبەردەم سەرەتایەکی نوێو داڕشتنەوەیەکی تازەی هەندێك لە بنەماکانی ئایندەی ئەم وولاتەدابن, هەر بۆیە

چەندە بنووسینو کارو چالاکی ئەنجام بدەین بۆ بەشـداری چـالاکانە لـە پرۆسەی نوسینەوەو بڕیـاردان لـەسـەر دەسـتوری نـوێی عێـراق ئەوەندە توانیومانە هەم هەنگاوەکانی ئەمڕۆی خەباتمان بناسـین, هـەم هەنگاوی جدیتر بەرەو ئایندەیەکی باشتر بۆ خەڵکی مەحرومی ئـەم وولاتە بنێین....

با لـە ئاستی ئەم ئەرکە مێژوویییەدابین..

بەرەو یەکدەنگی چەپو ئازادیخوازان, بەپشتیوانی جەماوەر.

فوئاد ڕەشید

بابەتی یەکەم...

دەستوری نوێی عێراق... ئـــەرکی بەرەی چەپ و پێشکەوتنخوازی

پرۆسـەی هەڵبـژاردن وەکـو پرۆسـەیەکی سیاسـی و مێـژوویی و چارەنووسساز سەرەڕای هەر لێکدانەوەیەکی سلبی و ئیجابی و تێـڕوانین بۆی پرۆسـەیەك بـوو شانسی جێبەجێکردنی پـێبڕا سـەرەڕای هـەموو کەم و کورتی و ئەنجامە خراپەکانی و هـەر ووردەکاریـەکی تـر کـە لێـرەدا جـێی باسـی ئێمـە نیـەو پێـشر لـەم بارەیـەوە قـسەو هەڵوێـستی زۆرو ڕۆشنمان بەیان کردووە.

بـەرەی چـەپ و هێـزی پێـشکەوتنخوازی بەهـەر هۆیـەك بووبێـت لـەم پرۆسـەیەدا جـێ و شـوێنی دیـارو زۆر هەسـتپێکراوی پێنـەبڕاو ئەمـەش لێکدانـەوەو هۆکـاری تایبەتی خۆی هەیە.

بەهەر حاڵ ئەم تێپەڕبوونەی بڕگەیەکی مێژووی بێکاریگـەری گـەورەی بـەرەی چـەپ نـەمانای وایـە لەمێـژووی نزیکـدا, کـە مەبەسـتم پرۆسـەی نوسینەوەو دانانی دەستووری نوێ عێراقە, جارێکی تر ئەم بەرەیـە هـەمان

ئاستی نەخوازراوو بێکاریگەری پێدەبڕێتەوەو نە خۆشخەیاڵیشم بەوەی کە لەپڕدا ببینە یاری‌چییەکی سەرەکی گۆڕەپانەکە. بەلاّم لەهەمان کاتدا پێموایە کە بەرەی چەپو پێشکەوتنخوازی ئەتوانێت بەشداری چالاکانە بکاتو جێوشوێنی دیاریشی پێبڕێت. ئەمەش بەو پێیەی کە بەشێکی سەرەکی کەم کاریگەری ئەم بەرەیە (خۆیی - ژاتی) بوو, بەوەی کە نەیتوانی وەکو هێزێکی یەکپارچەو یەك بەرنامە لەبەرامبەر باڵە قەومیو دینیو ڕاستڕەوەکانی تردا خۆی ببینێتەوە, بگرە لەبری ئەم یەك هێزیو یەك پارچەییەی بووە چەند بەشێك کە ئەنجامەکەشی هیچ لایەك بەتەنها نەیتوانی هیچ بکاتو بەکۆمەڵیش هەموان ئۆتۆماتیکی نەڕژاینە ناویەك جۆگەوە.

من لێرەدا پێم باش نیە هەڵوێستی ناردوستانەی هیچ لایەك دیاریبکەمو ئەمەش بەخزمەتی ئەمڕۆو ئایندەمان نیە, بەڵکو گرنگ تاقیکردنەوەی دووەمە کە مەسەلەی دەستوورەو تادەگاتە ئەوەی لەوایەنە بتوانین بەبەرنامەی دروستو یەکگرتووانە قەرەبووی هەڵەی تاقیکردنەوەی یەکەم کە هەڵبژاردن بوو بکەینەوە. من خۆش خەیاڵ نیم بەوەی کە دەستوری نوێ ئەگەر ئێمە بەشداریمان کردو تاڕادەیەکیش

سەرکەوتووبووبین تیایدا ئیتر دنیایەکی تەواو جیاوازی پڕ لە رفاهیـەتو ئـازادی دابـین دەبێـت, بـەلاّم هاوکـات دلّنیـام بەشـداری‌نەکردنی یەکگرتووانەی چەپو بەرەی پێشکەوتنخوازیو دیموکراتی ئـەنجامێکی ترسـناکداری دەبێـتو بـالّی سیاسـیو فکـری راسـتڕەوی کۆمەلّگـە دەستوری کۆنەپەرستیو سەرکوتو چەوساندنەوە لە هەگبەکەیدایەو نەك هەر ئەوە بگرە چەپو پێشکەوتنخوازی یەکـەمین زەرەرمەنـدو پێکـراوی هەرەشکانی کۆنەپەرستی دەبێت.

دەسـتوری نـوێ سـەرەتایەکی سیاسـیو فەرهـەنگیو ئـابوری نـوێی ئـەم وولاّتەیـە, ئـەم دەسـتورە لانـی کـەم زۆربـەی لایەنـە مـاددیو مەعنەوییـەکان ژیـانی خـەلّکی ئـەم وولاّتـە پێناسـەو جـێگیر دەکـات, ئـیتر پرسـیار ئەوەیـە بـەرەی چـەپو پێشکەوتنخوازی چاوەڕێی چیەو چی دەوێت؟

هـیچ کـەسو هێـزو رێکخـراوو ئۆرگـانێکی چـەپو مـەدەنیو پێشکەوتنخواز نیە (بەتـەنها) بتوانێـت تـەرازووی هێزەکـان بگۆڕێـتو خالّێکی ئیجابی تۆماربکـات بـەلاّم دلّنیـام بەکۆبوونـەوەی ئـەم بەرەیـە لەشوێنێکی تر دەبینو بۆدنیای دەسەلەمێنین کە ئەم وولاّتە لەپالّ هێزو

لایەنە دینیو قەومیەکاندا بەرەی سۆسیالستو پێشکەوتنخوازیشی تیادا مەوجودەو قورسایی خۆی هەیە سەرەڕای هەر کەمو کورتیو نالەبارییەکیش لە دۆخی بابەتی عێراقدا.

ئێمەی هێزە چەپو سۆسیالیستو عەلمانیو دیموکراتو پێشکەوتنخوازو مەدەنییەکان ئەکرێت لەسەر زۆر شت زۆر تەبا نەبینو لێکدانەوەی تایبەتی خۆمان هەبێت بەڵام لەهەمان کاتدا زۆر پرۆسەو برگەی مێژوویيو بابەتی هەیە کە ئەنجامەکەی هەموان پێکەوە زەرەرمەند یاخود سوودمەند دەبین کە دەستورو بەتایبەتی لەوەزعێکی وەکو ئێستای عێراقدا نمونەیەکی ئەو حاڵەتەیە کە ئەگەر بەتەواوی لەسەری پێك نەیەین دەکەوینە بەر لێپرسینەوەیەکی مێژوویيو ناحەقی بەرامبەر بە سەرەتاییترین مانای پێشکەوتنو ئازادی دەکەین.

ئەمڕۆ لەهەموو کات زیاتر ئێمە پێویستە ئەگەر تەنانەت (بۆبڕگەیەکی مێژوویی کورتیش بێت) لەبەرامبەر مەسەلەی داڕشتنی دەستووری نوێی عێراقدا یەك دەنگو یەك هەڵویست بین. ئێمەی لایەنەکانی پێکهێنەری بەرەیەکی لەم جۆرە ڕەنگە بەلێکدانەوەی هەر (یەکەیەکمان) هەست بەگوشاری فکریو سیاسی بکەین لەخراپترین

حاڵەتدا, بەڵام ئەوەی لەم یەکگرتنەماندا بەدەستی دێنین زۆر لەوە گەورەترەو بەراوورد ناکرێت.

ئەمڕۆ ئیتر کاتی ئەوە هاتووەو لەوەش زیاتر دواکەوتن هەڵناگرێت کە ئەم بەرەیە پێکبهێنین‌و بکەوینە هەنگاونان بەرەو ڕاگەیاندن‌و کردنی دەنگی چەپ‌و پێشکەوتنخوازی بە دەنگێکی واقعی‌و هەستپێکراو لەعێراق‌و دنیادا. لەم پێناوەشدا لەڕووی سیاسی‌و عەمەلیەوە ئەم هەنگاوانە گرنگی خۆی هەیە:

1) هەوڵدانی هەموو لایەك بۆ ئەوپەڕی بچوککردنەوەی جیاوازییەکان‌و گەورەکردنی خاڵە هاوبەشەکان ئەمەش داوایەکی میکانیکی نیە بگرە واقعێکی تایبەتی وادەخوازێت.

2) هەوڵدان بۆ کۆبوونەوەو بیرکردنەوە بۆ پێکهێنانی ناوەندێکی کاتی بەناوێکەوە کەو تەعبیر لەمەسەلەی دەستورو پێشکەوتنخوازی بکات.

3) هەمووومان دەبێت لەم پێناوەشدا وەکو یەك بەشداریبکەین لەکارەکانماندا‌و هیچ موازەیەدەو بەراووردکردنێکی خۆ بە

بەرامبەر(لە ڕووی چەندایەتییەوە) قبوڵ نیەو دەبێت گرنگی بەتاکە کەسەکانیش بدرێت تادەگاتە گەورەترین ڕێکخراوی سیاسی.. ئەمەش جارێکیتر ئەمری واقعەو داواکارییەکی خودی پرۆسەو مەسەلەکەیە.

4) بەستنی کۆڕو سمینارو حەملەی ڕاگەیاندنی بەرفراوان لەناوەوەو دەرەوەی عێراق‌و هەوڵدان بۆ کۆکردنەوەی هێزی جەماوەری تادەگاتە سوود وەرگرتن لەهێزو دەنگەکانی دەرەوەی عێراقیش.

5) هەوڵدان بۆ پەیداکردنی پشتیوانی جیهانی پێشکەوتنخواز.

6)....

7)...

من لێرەدا ووردەکاری‌و خاڵەکانی تر جێ‌دێڵم بۆئەوەی لەئایندەدا هەمووان بەگشتی لەم بارەیەوە قسەو کاری خۆمان بکەین‌و چوارچێوەیەکی دەقیق‌و کاریگەرو دروستتر دابمەزرێنین بۆ ئەم پرۆسە گرنگەش دواجار هیوادارم هەمووان لەئاستی برپرسیاری مێژوویی‌دابین‌و درکی ئەو ڕاستی‌یە بکەین کە کارێکی لەم جۆرە

لەئێستادا هەنگاوێکی گەورەو گرنگە بۆ پێشەوە لەدنیای چەپو پێشکەوتنخوازیو عەلمانیەتو ...تروسکاییەکی ماددیو مەلوسیشە بۆ زەحمەتکێشانو مەحرومانی ئەم وولاتە...بایەکگرین...چیتر بەهانەو مەبرر نەماوە بۆ رەتکردنەوەی یەکێتی لەمەسەلەیەکی وەهادا.

<u>تێبینی: ئەم بابەتە لە ژمارە (9)دا وەکو مەقالەیەک بڵاوکراوەتەوە.</u>

97٪

ئەمــە ئــەو ژمارەيەيــە كــە زۆرجــار لەلايــەن كــەسو لايــەنو دەزگــا ئيسلامىيە شيعىو سونييەكان دەدرێـت بەگوێمانـدا كاتێـك بـاس لـە ئيسلامىبوونو نەبوونى خەڵكو وولاٌتى عێراق دەكرێت.

ئەوان ئەم ژمارەيە زياتر لەو كاتانەشدا بەكاردێنن كە دەكەونە ژێـر فشارى پرسـيارو ڕووداوەكـان, بـە سـوودوەرگرتن لـەم ژمـارە وەهەمىيـە خــەڵكى دەكەنــە قــەڵغانى سياســەتەكانى خۆيــانو لەبەرامبــەر نەيارەكانياندا بەكاريان دەهێنن.

ئەوان(مەبەستم لايەنە ئيسلامىيەكانە) دەڵـێن گوايـە ئـەم وولاٌتـە 97٪ى خەڵكەكەى ئيسلامە وە تەنانەت هەندێك جـار وەهـا دەردەبـڕن كە ئەم (97٪)ە بەتەواوى موڵكى ئەوانەو حەقى خۆيانە بەداريان بدەن يان بەبەرددا.

لەڕاستىدا دەربڕينى ئـەم ژمارەيـە مانـاى سياسـىو (ديمـاگۆجى) خـۆى هەيـەو ناكرێـت لەسـەرى ڕانەوەسـتينو ڕوونكردنـەوەو وەلاٌمـى دروستو واقعـى خـۆى پێنەدەينـەوە. چـونكە ئـەوەتا لـە كاتێـكدا كـە

مەسەلەی دەستور هاتووەتە پێش دەبینین ئەم لایەنانە ئەوەندەی خەریکی بەکارهێنانی ئەم ژمارەو ڕێژانەن, ئەوەندە باسی (حەقبوونی) بیروباوەڕەکەی خۆیان ناکەن, وەکو بڵێی تەنانەت گرنگ باش و خراپ نیەو بگرە گرنگ زۆری‌و کەمی‌یە.

وەکو ووتمان ئەمڕۆ دەستور وەکو مەسەلەیەکی زیندوو ئامادەی زۆر چارەنووسساز لە بەردەمماندایەو بەم پێ‌یە ئێستا عێراق (سەرەڕای هەر ساختەکارییەکی لە چەشنی ئەمەی لە هەڵبژاردنەکاندا کراو سەرەڕای هەر بڕیارێکی ژێر بەژێرو پێشەکی ئەمریکی) بەلاّم ئەم وولاّتە تاڕادەیەك لەبەردەم پێناسەکردنێکی نوێ‌دایەو بەقۆناغی ڕەسمیەت پێدانی زۆرێك لە چوارچێوەکانی ژیانی ئابوری‌و سیاسی‌و کۆمەلاّیەتی‌و فەرهەنگی‌دا تێپەڕدەبێت‌و هەر ئەمەش مایەی چارەنوسسازی ئەم قۆناغەیەو وامان لێدەکات کە تەنانەت ئەگەر بەشی زۆری خەباتی ئەم برگە مێژوویی‌یەشمان بەناوی دەستورەوە ناوبنێین خەباتی دەستوری (ئەگەر دەربڕینەکە دروست بێت) ئەوا کارێکی ڕەوایەو ئەبێت هەرواش بکەین‌و لە ئاستی ئەم بەرپرسیارییە گەورەیە مێژوویی‌یەدا بین.

ئەمڕۆ لە کاتێکدا کە باس لەمەسەلەی دەستور دەکرێت, ئەبینین کە ململانێو کێشمەکێشە سیاسیو فکرییەکان زۆر بەگەرمی دەستیان پێکردووەو سەرەکیترینو حەساسترین مەسەلەش لەم بازنەیەدا زیاتر دەچێتەوە سەر مەسەلەی ئایینی ئیسلامو (ڕێژەی) تێکەڵاوکردنی دین بەسیاسەتو دەستورو دەسەڵاتو لێرەشەوە دەبینین کە چۆن ئەم 97٪ (ئەگەرچی هەندێك جار خاترمان دەگرنو دەیکەن بە 95٪ - 96٪) دەدرێت بەڕووی نەیارانی تێکەڵاوکردنی دینو دەسەڵاتدا.

لایەنگرانی تێکەڵکردنی دینو سیاسەت هەر ئێستا لەژێر فشارێکی زۆردان لەم نێوەدا, ئەویش لەبەر چەندین هۆ لەوانە:-

1) نمونە فاشلەکانی تێکەڵاوکردنی دینو سیاسەتیان دەدرێت بەڕوودا لە چەشنی ئەفغانستانو ئێران, سعودیەو کوەیتو... تاد.

2) کارو کردەوەی گروپە ئیسلامییەکان ئۆپۆزسیۆنەکانو بەعسییەکان کە ڕۆژانە زۆربەی ئەم وڵاتەی لە خەڵکەکەی کردووەتە بەرەکانی جەنگو کوشتارو خوێن ڕشتن.

3) كارو كردەوەكانی گروپە ئیسلامیی‌یەكانی دنیا بەتایبەتی لە چەند ساڵی ڕابووردوودا تادەگاتە ئەمڕۆ كە چۆن سەدان هەزار كەس لەسەر دەستی ئیسلامیی‌یەكانی جەزائیرو ئێرانو ئەفغانستانو فەلەستینو...تاد. لەناودەچێو دنیایان كردووەتە پارچەیەك لە شەڕو خۆتەقاندنەوەو فڕاندنو سەربڕینو...تاد.

4) كاروكردەوەكانی لایەنە ئیسلامیی‌یەكان دەسەڵاتدارەكان بەتایبەتی هێزە شیعیی‌یەكان لە ناوەڕاستو خوارووی عێراقدا, كە چۆن بەزەبری هەڕەشەو تۆقاندنو فتواكانیان تاریكییان سوار سەری ژیانی خەڵكی كردووەو هەموو مافو ئازادییەكانی تاكە كەسو ڕووە شارستانیو پێشكەوتنخوازییەكانی كۆمەڵگەیان قاچاغ كردووە.

5) بەگشتی خەڵك, تەنانەت ئەوانەشی كە مومارسەی باوەڕی ئیسلام دەكەن واتێدەگەنو قەناعەتیان وایە كە ئیسلامو سیاسەت تێكەڵ نەكرێتو ئەمەش بەچەندین دەربڕینی جۆراوجۆر دەردەبڕن.

6)....

7)....

بەهەر حاڵ, لێرەدا ئێمە زیاتر مەبەستمانە کە ڕوونکردنەوەو ڕاستکردنەوە لەسەر ئەو ڕێژەیەی (97٪)ە بدەین کە وەکو ووتم باسێکی سەرەکیو تایبەتی ئەم داهاتووە نزیکە دەبێت قابیلی پشتگوێ خستن نیيە. هەر بۆیە لێرەدا بەم خاڵانە هەوڵێکی سەرەتایی دەدەم بۆ ئەم ڕوونکردنەوەو وەڵامدانەوەیە:-

1) پرسیار ئەوەیە" کە ئایا ئەم ڕێژەی (97٪)ە بەپێی کام سەرژمێریو کێ کردوویەتی, ئایا ئەم ڕێژەیە لەو ڕژێمەوە وەرنەگیراوە کە سەرۆکە پاڵەوانەکەی 99.99٪ی عێراقییەکان دەنگیان بۆ دەدا؟

2) ئەگەر واز لە سیاسەتو فکرو بیروباوەڕیش بهێنینو ئەمجارە بەپێوەری ماتماتیك(ریاضیات) بدوێین ئەوا ئەکرێت بپرسین کە ئایا ژمارەی مەسیحیيەکانی عێراق (کە لە زۆربەی شارەکانی عێراقدا گەڕەکیان بەناوەوەیە) هەروەها یەزیدیو کاکەییو مەزهەبەکانی ترو ئەو هەموو ئینسانەی تر کە سەر بەهیچ دینێکی نینو... تۆ بڵێی تەنها 3٪ی خەڵکی عێراق بن؟... بەڵێ دەزانین کەسمان نەبینی لە چۆڵەوانیەکدا

سەربەخۆ بنێژرێت, بەڵام ئەمە ناکاتە ئەوەی کە هەرچی لە گۆڕستانەکانی (ئیسلامدا) نێژرا ئیتر ئێوە هێڵێك لێبدەن‌و بەم پێیە دەستوری وولاتێك لە قەبرسانەکەیەوە پێناسەو دارێژراو بکەن.

ئێوە پێتان وایە ئەو (مسلم)ەی کە لەسەر پێناسەکان دەنوسرێت لەلایەن کارمەندێکی رەگەزنامەوە (بێ‌ئەوەی لێمان بپرسێت سەر بەکام ئاینین), هەروەکو چۆن بێ‌ئەوەی سەیرمان بکات گەنم ڕەنگ (حنطي) لە خانەی ڕەنگی دەم‌و چاوماندا تۆمار دەکا, ئیتر ئەمە بەس بێت بۆئەوەی بلێین کە خەڵکی عێراق هەموو ئیسلام‌و گەنم ڕەنگن‌و دواتر ئێوە بێن دەستورێك لەسەرئەم بنەمایە فەرزبکەن بەسەر وولاتێکدا؟

3) پرسیار ئەوەیە ئەگەر 97%ی عێراقیش غەیری ئیسلامی بوایە, ئایا ئێوە ئامادەبوون (ئەگەر فشاری خەڵك واقع نەبێت) دەستەبەرداری داواکەتان بن‌و دین لە دەوڵەت جیابکەنەوە؟ بێ‌گومان نەخێر چونکە ئێوە کێشەکەتان لە گەورەیی‌و بچووکی ژمارەکاندا نیە, بگرە ترسەکەتان لەو پووکانەوەو نەمانتانە کە بەهۆی جیاکردنەوەی دین‌و دەوڵەت لە یەکتری بەسەرتان دێت.

4) پرسـیار ئەوەیـە کـە ئـەگرە 100٪ی خـەڵك ئیـسلامیش بـن‌و دەسـتوری (ئیـسلامی!) داوابکـەن لـە وولاَتێکـی وەکـو عێراقـدا, دواتـر پرسـیارێکی تـر هەیـە, کـە ئایـا ئیـسلام بـەگوێرەی مەزهـەبی شـیعی بێـت یـان سـوننی؟! ئێمـە دەزانـین خـەڵکی سـەنگەریان لەیـەك نـەگرتووە لەسـەر مەزهـەب‌و مەسـەلەی شـیعەو سـونە, بـەلاَم بەڕاسـتی حزبـە دینییـەکانی ئێـستا دەیانـەوێت ئـەم سـەنگەرە بەخـەڵکی دروسـتبکەن‌و ئەمـەش زەنگێکـی ترسـناکی حالّـەتی بەئیـسلامی کردنـی سیاسەتی دەوڵەتی عێراقە.

5) ئێـوە بۆناچـن لـە هاوبیرەکانتـان بپرسـن, ئەوانـەی کـە لـە وولاَتـە عەلمانیەکاندا دەژین, جابزانن دەسەلاَتی عەلمانی جگە لە سەپاندنی ناوەڕۆکەکـەی خـۆی کـە (جیاکردنـەوەی دیـن‌و دەسـەلاَتە) هـیچ سـوکایەتی‌و بەکـەم تەماشـاکردنێکی هـەتا بـۆ ئیمانـداران لـەو وولاَتانەدا؟ بەلاَم دیارە ئێوە خۆتان زۆر باش ڕاستییەکان دەزانـن‌و ترسی ئێوە لە عەلمانیەت لـە پەرۆشـیتانەوە نیـە بـۆ (موسـوڵمان) بگرە ڕێك ترسێکە لە سەر خودی خۆتان‌و سیاسەتەکانتان, ئـەگینا

هەر ئێستا خەڵکی عێـراق بەقـەدەر نـانو ئاووهـەوا پێویـستی بـە عەلمانیەتو هاوڵاتیبوونی یەکـسان هەیـە, تابتوانێـت بـەئارامیو بێخەم بژیو ترسو دڵەڕاوکێو شـەڕە قـەومیو دینییـەکان لەسـەر سەری لابچن.

6) بۆئەوەی زیاتر نەپرسین.... بۆئەوەی جارێکیتر بچینەوە سـەر لایـەنی ژمێرەیـی (ڕەقـەمی) ئـەم باسـەو وەڵامـی واقعـی بـەو (97٪)ە بدەینەوە دەڵێین: ئەگەر قەناعەتتان بەهیچ لە باسەکانمان تا ئێـستا نەهێنراوە, ئەوا ئێمە هیچ ناڵێینو تەنها یەك داوادەکەین کەئـەویش ئەوەیە باڕاپرسییەك بکرێت لەناو خەڵکدا سەبارەت بەوەی کـە ئایـا خەڵکی دەیانەوێت دینو سیاسەت تێکەڵ بکرێت یان جیابکرێتەوە. ئیتر ئەوکات قەزەمیو وەهمیبوونی ئەو (97٪)ە لە هەمـوو کـات باشتر هەستی پێدەکرێت.. ئەمـە ئـیتر بالـەوەش گـەڕێین کـە وەکـو ووتم کەمیو زۆری مەرج نیە حەقو ناحـەق دیاریبکـەن, بـەڵام ئەڵبـەت زۆر شت هەیە هێشتا نەباسمان کردووەو نە ڕوونمان کردووەتەوە, بەڵکو زیاتر باسەکە لەسەر ئەو (97٪)ەیە کە کردوومانەتە ناونیشانو دەمانـەوێت لەسەر تەرازوویەکی واقعی بیکێشین.

دەستوری نوێی عێراق
دەوڵەتی ئیسلامی یان عەلمانی؟!

بـــەدوای هەڵبـــژاردن لەعێراقـــدا, ســـەرەڕای هـــەر ڕووداوو باســـێك كـــە هاتووەتـــە پـــێش یـــان دێتـــە پـــێش, بـــەڵام هـــیچ بابـــەتێك ناتوانێـــت لەقورســـایی بابـــەتی دەســـتور كـــەم بكاتـــەوە, بگـــرە هـــەر ئێـــستا بەچـــڕیو قورســـاییەكی زۆرەوە بووەتە باسو خواستی رەسمیو نارەسمی.

ئەڵبەتە سـەرەڕای ئـەوەی كـە دەسـتور بەرنامەیـەكو داهێنراوێكـی سیحری نیەو ئـەمیش قـابیلی چەندو چۆنو پێـشێل كـردنو هێنـانو بردنە, بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا بابەتێكو پێناسیەكی گرنگی هەمەلایەنـەی ژیانی خەڵكیەو تاڕادەیەك ئەكرێت ئایندەی ژیانی سیاسیو ئـابوریو كۆمەڵایەتیو فەرهەنگی لێوە بخوێنرێتەوە.

لە ڕاستیدا یـەكێك لـە سـەرەكیترین بابـەتو لایـەن لەدەسـتووری نوێی عێراقدا كە هەر ئێستا جـێی بـاسو لێكۆڵینەوەیـە, ئەوەیـە كـە ئایا دینی ئیسلام تاكە سەرچاوەی یاساكان دەبێت؟ یـاخود یـەكێك لـە سەرچاوەكانە؟ یاخود؟ وەڵامی ئەم پرسیارانە هەرچیبێت, نیشانەی ئـەو

ڕاستیەیە کە (ئاستی) تێکەڵبوونی دین بەدەسەلآت (ئاستی) چۆنیەتی گوزەرانـدنی لایەنـە جۆراوجۆرەکـانی ژیـان لـەم وولآتـەدا دەبڕێتـەوەو ئەمەش حەقیقەتە.

هەر چاودێرێکی سیاسیو هەر کەس کە بەووردی بکۆڵێتەوە لە پێکهاتی سیاسیو فکریو تا دەگاتە حزبیو .. هتد لەم وولآتـەدا, بەو ڕاستییە دەگـات کـە (تائـەمڕۆ) واقعیـەتێك هەیـە کـە (نـەڕێ بـە دامەزرانـدنی سیـستەمیو دەوڵـەتی دیـنی ئـەدات, وە نـەڕێ بـە دامەزراندنی سیستمی عەلمانی ئەدات). ئەمە واقعیەتێکـە, ئیتر بەدەر لەوەی کە چۆن بێت باشە یـان کامیـان باشـترە ئەمـە ڕاستیەکە, کە خودی ئـەوەش کـە دیـن لەیاسـای بـەڕێوەبردنی کـاتی عێراقـدا, وەکـو (یەکێك لەسەرچاوەکانی یاسادانان دانـرا نـەك (تاکـە سەرچـاوە) ئەمـە سەلمێنەری ئەو حاڵەتەیە کە باسمان کرد.

ئەمە واقعەکەیە تائەمڕۆ.. بەلآم پرسیار ئەوەیە ئایا لـە سـبەینێدا هەروا دەمێنێتەوە؟ تاد دوێنی هیچ کـام لەلایەنـەکان بـەدینیو ئـەوانی تریـشەوە زۆر جدینـەبوونو ڕەنگـە بـە لەبەرچـاوگرتنی ئاڵوگۆڕەکـانو ئاڵۆزکاوی وەزعـی سیاسـیو ئـەمنی عێـراق هیـچیان نەیانویـستبێت

دۆخەکە لەوە زیاتر لەخۆیانو لەیەکتر بشێوێنن بەتایبەت کە هێشتا دەستور لەبەردەمدا مابێتو سەنگەرێکی سەرەکی تری ئەم شەڕە لە دوورەوە دیاربووبێت.

ئەمانە هەموو بۆ دوێنێ وابوون بەڵام لە ئەمڕۆ بەدواوە, ئیتر کە مەلەفی دەستور دێتە پێش, زۆر شت دەگۆڕێت تەنانەت (توافق) مانایەکی تری دەبێت, تادەگاتە ئەوەی ئیتر کە دوور نیە ئەوانەی دەنگیان داوە بە لیتسیتێك بەشێکیان لە سبەینێدا نەبنە ئۆپۆزسیۆن یان لانی کەم رەخنەگرو ناڕازییەکی لیستەکەی, بۆ نمونە کوردێك هەر چۆن بوو برایە بەردەم سندوقی دەنگدانو دەنگی بە(کورد) پێدرا, ئێمە لێرەدا هیچی لەسەر ناڵێینو باسی ئێمە نیە, بەڵام ئەو کوردەی کە نایەوێت خەرمانی پێشکەوتنو ئازادی بەئاگری هێزە دینییە شیعیو سونیەکان بسوتێت, لە سبەینێدا مەعلومە دەنگ بەئاسانی بە(کورد) نادات بەڵکو دەنگ بەپاراستنی ئەو ئاستە لەپێشکەوتنو ئازادی (کورد) دەدا کەئێستا وجودی هەیە, بەم پێیە هێزەکانی کوردستان کە بەشدارن لە دەسەڵاتی عێراقدا لە بەردەم پرسیارو مەسئولیەتی گەورەدان!

من گومـانم نيـه كـه دوو هێـزى كـوردى وەكـو يـەكێتىو پـارتى نەسوتاون بۆ عەلمانيەتو نەبوونى ديـن لـە دەسـەڵاتدا بـەزيانى خۆيـان دەزانن, بـەڵام كێـشەكە لەوەدايـە ئـەمجارە مەسـەلەكە كوردسـتان نيـەو عێراقە, ئەمڕۆ ئيتر هێزى سياسى ئيسلامى شيعىو سوننى گـەورە لـە پێشبڕكێدان لەگەڵيـداو بـەم پێيـە بەناچـارى ئـەبێت ئەگـەر عـەلمانيش نـەبێت (كـە نابێـت) بـەڵام نـاڕازى بێـت لـەكردنى دەوڵـەتى عێـراق بەدەوڵەتى ئيسلامى, وەك ووتم ئەمـەش نيـشانەى عـەلمانىبوونيان نيـە بەقـەدەر ئـەوەى كـە ئـەم حاڵەتـە وەكـو زەنگێكـى مەترسـيدار دێتـە بـەرگوێيان, لەبەرئـەوەى لـە حاڵـەتێكى ئـاوادا لەلايـەك جـەماوەرى پێـشكەوتووو كـراوەى كوردسـتانيان بەئاسـتێك لەدەسـت دەڕواتو لەلايەكى تريشوە ئەگـەر دەوڵـەتى دينىبێـت ئاشـكرايە كـە ئيـسلامى بەهێزە ئيسلاميەكان دەناسرێتەوەو ئەوكات زۆر مەعلوم نابێـت ئـەمان پارێزەرى چينو ئيتر زاراوەكانى نيشتمانىبوونو ديموكراتىو.... دەكەونـە پـشتى عەمامـەو ڕەمـزە دينييـەكان. سـەبارەت بـە حزبـە عـەرەبىو عێراقييە ليـبرالو غـەيرە ئيـسلاميەكانيش مەعلومـە هـەر تاڕادەيـەك دەكەونــە ئــەم بازنەيــەوەو ناچــارن هەڵوێــستێكى هاوشــێوەى هێــزە

کوردییەکانیان هەبێت. هەرچی حزبە شیعەو سونیە ئیسلامیەکانیشن مەعلومە کە ئەمان ئەگەر تەرازووی هێزەکانو فشاری خەڵکی وازیان لێبێنێت دەقاودەق نمونەی تاڵیبانو کۆماری ئیسلامی لە هەگبەیاندایەو ئەگەر ئەوە نەکەن چیبکەن؟!

بەهەر حاڵ بائەمە مەسەلەی حزبەکان بێتو ئەڵبەت لەزووترین کاتدا لەم بارەیەوە هەموو شت دەبینین, بەڵام ئەوەی کە گرنگە جەماوەری خەڵکی عێراق, تەنانەت چیدەڵێنو چییان پێباشە؟

ئێمە دەزانین خودی جەماوەر تاڕادەیەك دابەشکراوەبەسەر حزبەکاندا, بەڵام جگە لەوەی خودی دەستور وەکو باسم کرد سروشتی تایبەتی خۆی هەیەو ڕەنگە هەندێك لەم پانتاییە جەماوەرییە حزبییەش بلەرزێنێت, بەڵام بیرمان نەچێت لەدەوری ئەم حزبانە دەیان حزبو ئۆرگانو ... جەماوەرێکی زۆر هەیەو حزبەکانی دەسەڵاتەتی ئەمڕۆ ناتوانن ڕێژەی یەکلاییکەرەوە بەئاسانی ببپچڕن, ئەمە لە کاتێکدا کە لە ناوخۆشیاندا جارێکیتر دەکرێت دابەشبنو کە پێدەچێت هەرواش بێت, کەواتە بەم پێیە مەسەلەی دەستور پێدەچێت زیاتر مەسەلەیەکی براوە بێت لەسەر دەستی خەڵکی لەواقعدا, ئەگەر وایە خەڵکی چیبڵێن

و کام هەڵوێست وەربگرن لـەم لایەنـەوە کـە مەسـەلەی تێکـەڵاوکردنی دەسەڵاتو ئایینە؟

سەرەتا ئەبێت ئەوە بڵێین کە خودی شێواندنی زاراوەکان لە چەشـنی عەلمانیەت (بۆنموونە) هەر ئێستا کێشەیەکی گەورەیە لەتەواوی وڵاتـانی عـەرەبیو عێراقیـشدا. ئـەمڕۆ لـەم وڵاتەنانـەدا بـەئاگایی بێـت یـان لەبێئاگایی لەشەقامی عەرەبیدا خەریکـە وشـەی عەلمانیـەت هاوتـای بێدینیو دژایەتی ئیسلام (تەنها ئیسلام)و غەربخوازو .. دەکرێت. ئەمە لەکاتێکـدا کـە عەلمانیـەت هـیچ نیـە جگـە لـە جیاکردنـەوەی دیـن لـە دەسەڵات.

ئیـسلامەکان لـە هندسـتان داوای عەلمانیـەت دەکـەن!! بۆچـی؟... چـونکە بـاش دەزانـن کـە لەسـایەی دەسـەڵاتی دینیـدا لـە وڵاتـی هندستان, ئیسلامەکان مەغدورو پلە دوو دەبن, کەواتە عەلمانیەت هیچ نییە جگە لە گەڕاندنەوەی پێناسە حەقیقییەکە بـۆ دەوڵـەت. ئـەوەی کـە دەوڵەت نەدینی هەیەو نە دیندارە, ئەوە تاکە تاکەی ئێمەیە کە ئـەتوانین دینـدار بـین یـان نـەبین, بـەڵام دەوڵـەت (وە بەتایبـەتی لـە وڵاتێکـی وەکوعێراقدا) ناکرێت دیندار بێت.

عێراقی ئێمە وەك دەزانین تەنانەت ئەگەر 100٪ خەڵکەکەشی داوای دەوڵەتی دینی بکەن, بەڵام دواتر پرسیار ئەوەیە کە دین بەپێوەری کام مەزهەب: شیعە یان سوننە؟ پاشان حەقمانە بپرسین ئەو موماڕەسات‌و کارە نەخوازراوانەی هێزە ئیسلامییەکان لە ناوەڕاست‌و خوارووی عێراقدا پیادەدەکەن (کە هێشتا نەدەوڵەت دینی‌یەو نە خۆشیان تەواو کۆکردووەتەوە)؟ ئایا ئەوانە تەعمیمی بکرێ لەعێراقدا (بۆنمونە) ئایا نەك هێزە ئیسلامییەکان تەنانەت لیستی کوردیش لەپێشتیانەوە بێت ئەتوانن شارێکی وەکو سلێمانی بکەن بە نەجەف‌و فەلوجە؟

ئایا بە فەلوجەو نەجەف کردنی سلێمانی شەڕێك یان لانی کەم کردنەوەیەکی دەرگایەکی تری ئەزمە نیە لە عێراقدا؟

ڕاستی‌یەکی تر کە دەبێت دەستنیشان بکرێت ئەوەیە کە هەر ئەوەی کە بۆ یەکەمجار لە عێراقدا ئێمە خەریکی پیادەکردنی بابەتێکی لە چەشنی دەستورین, ئەمە خۆی لە خۆیدا کێشەیەکە لانی کەم بەوەی کە هۆشیارییەکی کۆمەڵایەتی لەم بارەیەوە هێشتا لاوازەو نەك لەوەی کە خەڵکی باش‌و خراپی

خۆیـــان جیاناکەنـــەوە بگـــرە بـــەخودی لـــە خـــۆڕابینین‌و ئیرادەکردنـــی هاوڵاتیـــەکی (ســـەرکوتکراو) بـــەوەی کـــە ئایـــا بـــەفعلی ئـــەوە ئـــەوە دەنـــگ دەدات‌و دەســـتور دەبڕێتـــەوە؟ ئایـــا حزبـــەکانی هەڵبـــژاردن استـــغلالی ئـــەم حاڵەتـــە تاچـــەند دەکـــەن‌و خـــەڵکی ســـڕدەکەن بـــەوەی کە تەنها فێری بەڵێ‌و نەخێریان بکەن؟

لێـــرەوە دەڵـــێم بەڕاســـتی ئـــەرکی خـــەڵکی پێـــشکەوتنخوازو ڕۆشـــنبیرو هـــەموو ئەوانەیـــە کـــە بەتـــەنگ ژیـــانێکی گونجـــاو ئـــارام‌و ئـــازادی خەڵکی‌یـــەوەن. کـــە بـــەزووترین کـــات بێنـــە دەنـــگ‌و مـــۆری خۆیـــان بـــدەن لـــەم بڕگـــە مێژووییـــەی عێـــراق‌و بـــاش بـــزانن کـــە لـــە دەرەوەی دەســـەڵات دەســـەڵاتێکی تـــر هەیـــە کـــە خـــەڵك خۆیـــەتی بەهاودەنگی لەگەڵ بەرەی پێشکەوتنخوازی‌و ئینسانی‌دا.

ئەمـــە فرســـەتی مێژووییـــە بـــۆ ســـەپاندنی پێـــشکەوتنخوازی‌و پاشەکشەیەك بە کۆنەپەرستی....و ناکرێت لێی دوابکەوین!!

بەرژەوەندییەكانی خەڵكی چ جۆرە دەستورێك دەخوازێت؟

لــە بــچووكترین یاســاوە تــا دەگاتــە دەســتوری وولاّتێــك, ئــەوە بەرژەوەندییــەكانی خەڵكــە پێمــان دەڵێــت كــە ئــەم دەســتورە یــان فلانــە یاســا بــاشو پێــشكەوتووە یــاخود بەپێچەوانەوە.

دەســتور بەمانایــەك چــاووگی یاســاكانەو لێرەشــەوە, ئێمــە ئــەتوانین لــە دەســتوری وولاّتەكــەوە ئاســیی مــافو ژیــانو گــوزەرانی خــەڵكی ئــەو وولاّتــەو پەیوەندییــە جۆراوجۆرەكــان تارادەیــەك بخوێنینەوە.

ئەڵبەت ئەمەش بەو مانایە نییە كە دەستور قــابیلی پێشێلكردنو كلكو گوێكردنو نابەناویش وەلانان نیە لەلایەن دەسەلاّتدارانەوە بەڵكو ئەوەی زامــنی جێگیربــوونی دەســتورێكی گونجـاو دەدات ئەوەیـە خـەڵك بەهۆشیارییەكی پێویـستانەوە بـۆ بنـەماو جـۆری ژیـانو مـافـەكانیان, هەروەكو چۆن تەنانەت زەمانەتی بەكردەوەكردنی دەسـتورێكی باشـیش جارێكی تر خەڵكی خۆیەتی.

هیچ یاسایەکی نوسراو لە هیچ شوێنێکی دنیادا نیە کە شەڕەکانو چەوساندنەوەی ئینسان حەلاڵ بکات, بەلاّم لە پاڵ ئەمەشدا مێژووی بەشەرییەت مێژووی شەڕەکانە بەبەردەوامی.

هیچ کەسو لایەنێك لە ئەمڕۆی عێراقدا نیە بڵێ دەستورێکی ناوەڕۆك کۆنەپەرستو دژی خەڵکی دادەڕێژمو لەسەری دەڕۆم, بگرە هەموو لایەك وا پیشان دەدات کە نمونەکەی ئەو باشترینەو لە هەوڵی جێگیربوونی بەرنامەکەشیدایە. بەلاّم لەم گێژاوی باشو باشانەدا لەم موزایەدە فکریو سیاسییە گەرمەدا, عێراقییەکان نابێتو ناکرێت پێوەرە واقعییەکانو چۆنێتی هەڵسەنگاندنی دەستورو بەرنامە باشو خراپەکان بەکارنەهێنن.

ئەو پێوەرو هەڵسەنگاندانە چینو خەڵکی لەم نێوەدا تاچەند دەتوانن شەبەحی دەستوری خۆی بەسەر سەری ئەهلی موزایەدەو خۆ بە وەکیل زانەکانی خەڵکدا بسووڕێنەوەو بەپرسیارو نارەزایەتیو هەموو ڕێگاو کەناڵە جۆراوجۆرەکان بێنە مەیدان, بێنە قسەو وجودی خۆی وەکو خاوەنی ئەصڵی مەسەلەکە بسەلمێننو رێگا نەدات تەجروبە

کۆنەکانی دوو ساڵی رابووردوو کە بێگوێدانە دەنگو ڕەنگی ئەو تێپەڕین, جارێکی تر دووبارە بێتەوە؟

ڕەنگە لێمان بپرسن کە دانانی دەستور کاری (زانایانی دەستورە!)و ئەوە لیژنەو خەڵکی پسپۆڕی دەستورییە ئەم کارە دەبڕێتەوە.

بەڵام لە ڕاستیدا قورسکردنی نوسینەوەی دەستورو پیشاندانی پرۆسەکە کە بەو شێوەیەی کە خەڵك هیچ نەڵێت و هیچ نەکات و تەنها دواتر بەبەڵێ و نەخێر بەشداری بکات, مەعلومە کەمانای ئەوە ئەگەیەنێت کە خەڵکی نابێت رۆڵی سەرەکی و تەنانەت لاوەکیشیان هەبێت و ئەو ڕاپرسییەش کە بڕیارە بکرێت, هیچ نابێت جگە لە ڕەسمیەت پێدانی دەستورە موعەلەبەکەیان.

واقیع سەلماندوویەتی کە هیچ کەس وەکو خەڵك خۆی زاناو پسپۆڕ نییە لە داڕشتنی ژیانی خۆیدا کە دەستور تەنها گۆشەیەکێتی, ئێمە لاریمان نیە لە لیژنەو تەرتیب کردنی کارە فەنییەکان بەڵام مەسەلەکە ئەوەیە کە دەتوانرێت چەندین کەناڵ و رێگای جۆراوجۆر دابنرێن کە

ببێته هۆی ئەوەی کە خەڵکی بەشداری ڕاستەقینەو فعلی خۆیان بکەن‌و دەستورێکی (جەماوەری) بڕێننەوە.

ئەمڕۆ ئەگەر لە خەڵکی مەحرومی عێراق بپرسیت چیت دەوێت؟ ئەو کات وەڵامەکەی هەر زوو سەردێڕی دەستورە (جەماوەرییەکەت) بەئاسانترین شێوە پیشان دەدات.

هەر بۆیە بەڕاستی ئەگەر ئەم ورووژاندنە جەماوەرییەو ئەم بەگرنگ وەرگرتنەی ڕەئی جەماوەری نەبێت, مەعلومە کە ئەو دەستورەی دادەڕێژرێت, دەستوری هەر ئەوانە ئەبێت کە پێشترو لە دوو ساڵی رابووردودا تا ئەمڕۆ بینیومانە.

خەڵکی عێراق ئەمڕۆ پێویستیان بەدەستورێکە کە لانی کەم چەند بابەت‌و گۆشەیەکی سەرەکی ژیانیانی تیادا جێگیربکرێت, جا ئەگەرچی دەستور (بەمانا دەستوری‌و پێشتر پێناسەکراوەکەی!!) کورت بێژەو وردەکارییەکانی ژیانی هەمەلایەنەی خەڵکی تیادا نانوسرێتەوە, بەڵام دەکرێت هەندێك شتی تێدا جێگیر بکرێت یاخود هەندێك بابەت لەخۆ بگرێت کە بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆش بێت ئینسان هەست بکات کە

ئەم دەستورە بەگشتی تەعبیرە لە داڕشتنی بەرنامەیەکی گونجاو بۆ ژیانێکی شارستانیو پێشکەوتوو بۆخەڵکی عێراق.

لێرەدا بەکورتی ئەتوانین هەندێك لەو بابەتانە (سەرەکیترینیان) باس بکەینو هاوکات بەئەرکی خۆمانی بزانین کە لەچوارچێوەی نوسینەوە بیگوێزنەوە بۆ مەیدانی عەمەلی- کۆمەلایەتیو بیکەینە هۆشیارییەکی گشتی لەناو خەڵکیدا, لەوانە:-

1) یەکێك لە هۆکارەکانی شەڕو بە پلە دوو کردنی هاوولاتیانو گەرمکردنی مەیدانی شەڕو دوژمنایەتی ناوعێراقییەکان مەسەلەی زۆرایەتیو کەمایەتییە پێویستە لە دەستوری نویدا زاراوەکانی (زۆرایەتیو کەمایەتی) ئیتر چ قەومی بێت چ مەزهەبی قەدەغە بکرێتو هەموو هاوولاتیان بەیەکسانیو وەکو یەك حسابیان بۆبکرێت. ئەگینا بەپێچەوانەوە ئەوا هەر لەئێستاوە مەعلومە کە ئەوەی پێی دەڵێن عەرەبی سوننە, تورکمان, کورد, یەزیدی, مەسیحی, ...

ئەمانــــە لەچـــاو شـــتی تـــردا کەمایـــەتین‌و ئـــەبێت خۆیـــان ئامادەبکـــــەن بــــۆ جــــەنگی نـــــارەوای (زۆرایـــــەتی‌و کەمایەتی).

خــــەڵکی عێــــراق بـــاجی زۆری ئـــەم ســـوکایەتیەیان داوەو ناکرێـــــت بـــــەهیچ جۆرێـــــك ڕازیـــــبن جـــارێکی‌تر هێـــــزە بۆرژواییـــــەکان لــــە ئێـــستاوە گۆڕەپـــانی جەنگـــەکانیان بـــۆ تەخت بکەن.

2) مەسەلەی نەتەوەکان, ئەمەش هەروەکو خاڵی یەکەم وایە بگرە باجی ئەمەیان زۆر قورستر بووە, لە ڕاستی‌دا خەڵکی عێراق بە هەموو نەتەوەکانیانــەوە, ئەگــەر ئەحزابــە قەومییــە کــوردو عــەرەب‌و شـیعییەکان‌و وولاتـانی دەوروبـەر لێیـان گـەڕێن, ئـەتوانن وەکـو زۆربەی وولاتانی تری دنیـا بەئاسـانی پێکـەوە بـژین, ئـەوە هـەوڵی بەبەرنامەی ئەملاولایە کە ئاگری دووبەرەکی قەومی خۆش دەکات, کـێ هەیـە نـەزانێت کـە بـەدوای رووخانـدنی ڕژێمـی بەعـسدا ئـەم کێـشەیە لەئـەمڕۆ ئـەهوەن‌و کـەمتر بـوو, پرسـیارەکە ئەوەیـە لـە کاتێکدا رژێمێکی وەکو بەعس دەڕوات, بۆچی خـەڵکی نەتـەوەکان

پێکـەوە ئاهـەنگیان گێـڕاو پێکـەوەو سـەنگەری شـەڕیان لەیـەك نـەگرت, پرسـیار ئەوەیـە بۆچـی دوای ئـەوەی ئـەم نوێنـەرە دیموکراتییانە سوارسەری دەسەڵات بوون ڕۆژ بەڕۆژ کێشەی قـەومو مەزهەبەکان قوڵتر دەبێت؟!

خەڵکی عێراق دەبێت دڵنیابن لـەوەی کـە ئـەم هێزانـە خـەریکی ئامادەکردنی سوپای شەڕی نەتەوەو مەزهەبەکانن (سیاسەتی ڕۆژانـەیان شاهیدی ئەمەیە). هەر بۆیە جێگیر کردنی مافی یەکسانی هاوولاتیـانو قەدەغـەکردنی بەکـەمو زیـاد تەماشـاکردنی نەتـەوەکان یەکێکـە لـە گرنتیـەکانی بـەرگرتن بەشـەڕی نـاو نەتـەوەکان, وە چارەسـەربوونی ئـەم مەسەلەیە کردنەوەی گەورەترین گرێ کوێرەیـە کـە مـژدەی ئایندەیـەکی گەشاوەو زۆر ئینسانی پێیە بۆ سەرتاسەری خەڵکی عێراق.

3) جیاکردنەوەی دین لە دەوڵەت:

ئەڵبـەت لەسـەر ئـەم باسـە زۆرمـان قـسە کـردووەو بـەکورتی تـەنها ئـەوە دووبـارە دەکەینـەوە کـە پێویـستە لـە دەسـتوری نـوێدا ئـایین وەکـو مەسـەلەیەکی شەخـصی تەماشـابکرێت, وە پێویـستە هـەموو کەسـێك ئازادبێـت

لەوەی کە مومارەسەی دینی خۆیان بکەنو هیچ فشارێك لەسەر عەقیدە بۆ سەر هیچ کەسێن نەهێنرێت.

تێکەڵاوکردنی دینو دەسەڵات بەدرێژایی مێژوو هەر کێشەی خوێن ڕشتنو پێشێلکردنی مافەکانو ڕقو کینەی (کۆمەڵایەتی!) بەدوای خۆیدا هێناوە. کە واتە ئەکرێت بەکورتی بووترێت (پێویستە هیچ دینێك بەسەر هەموودا فەرزنەکرێت, وە پێویستیشە ئازادییە شەخصیەکان بۆ هەموو لایەك پارێزراوبێت. هەموو کەس ئازادبێت, بەتەواوی لەوەی کە چ دینو مەزهەبێت مومارەسە دەکات یان ناکات).

4) هەڵبژاردن

زۆر زۆرن ژمارەی ئەو هەڵبژاردنانەی کە لە دنیادا کراون. جا ئەم هەڵبژاردنە بۆ مەبەستێکی سەرتاسەری وولاتی بووبێت یاخود بۆ هەڵبژاردنی ئۆرگانو دەزگایەکی بچوك, بەڵام زۆر کەمو بگرە نزیکە لەسفرەوە ژمارەی ئەو هەڵبژاردنانەی کە دواتر ئەنجامی باشی

لێکـــەوتبێتوەو جێگـــەی ڕەزامەنـــدی تەنانـــەت دەنگـــدەرانیش بوبێت..

ئەمە بۆ وایە؟

ئایا خودی هەڵبژاردن پرۆسەیەکی هەڵەو سلبییە؟

ئەڵبـــەت وەڵام ئاشـــکرایە, هەمیـــشە هەڵبـــژاردن باشـــترە لە فەرزکردنو دیاریکردنی پێشوەخت.

کەواتـــە کێـــشەکە لـــە خـــودی هەڵبژاردنـــدا نیـــە بگـــرە ئەصـــڵی کێـــشەکە بنـــەماو چوارچـــێوە ناکۆکـــەکانی هەڵبژاردنـــە (باوەکانـــە) کـــە ناتەبایـــە لەگـــەڵ نـــاوەڕۆکی جوانی هەڵبژاردن.

یـــەکێك لـــەو خاڵـــە لاوازانـــەی هەڵبژاردنـــەکان ئەوەیـــە کـــە هەڵبژاردنـــەکان لـــە ســـەرەوە بۆخوارەوەیـــە یـــاخود بـــەزۆر ئـــەم رێـــچکەیەی پێئـــەدەن ئەگـــەر تەنانـــەت واش نـــەبێت, واتـــە خـــەڵکی لـــەبری ئـــەوەی نـــزیکترین کـــەس لـــە ژینگـــەو نـــاو بازنـــەی ژیـــانی رۆژانـــەی خـــۆی هەڵبـــژێرێت, بـــەم پێیـــە ئاراســـتەکە بـــەرەو ســـەرەوە بـــڕوات. بـــەڵام بەپێـــچەوانەوە لـــە

زۆربەی هەڵبژاردنەکانی دنیادا ئەو کەسانە دیاریدەکرێنو هەڵدەبژێردرێن کە دوورترین کەسن لەخەڵكو ووردەکارییەکانی ژیانیان.

بەم پێی ئەوەش گرەنتیەکی تری ئازادیو ژیانی باشترو گوزەران کردنی سیاسیو ئابوریو کۆمەڵایەتی کۆمەڵگەیە کە هەڵبژاردنەکان لە خوارەوە بۆ سەرەوە بێت نەك بەپێچەوانەوە. بۆ نمونە دیاریکردنی نوێنەرانی شارو شارۆچکەکان لەلایەن خەڵکی ئەو شوێنانە خۆیانەوە بەهەموو کەمو کوڕییەکەوە باشترەو لانی کەم باشتر تەجسیم کردنی خودی ئازادیو هەڵبژاردنی زیندوو واقعی ترە لەوەی کە خەڵکی بەناچاری کەسێك یان کۆمەڵە کەسێکیان بۆ دیاری بکرێتو دواتر بەناچاری بە پێودانگە نەگونجاوەکان ئینسان ناچاری هەڵبژاردن بکرێتو هەڵبژاردن بکرێتە تەنها پرۆسەیەکی مردووی بێناوەڕۆكو هیچی تر.

5) سنووری دەسەڵاتە سەربازیو ئەمنیەکان

بەدرێـــژایی مێـــژووی عێـــراق لـــەناو جـــەماوەری خەڵکـــدا, دیـــــاردەی ســـــەربازیو زاراوەکـــــانی ســـــەربازو ئـــــەمنو ئیـــستخبارات‌و....تـــاد. ئەمانـــە بەگـــشتی لـــە لایـــەك سەرچـــاوەی ترســـانو ســـەرکوتی خـــەڵکی بـــووەو لەلایـــەکی تریـــشەوە جـــێی بێزاری بەردەوامی ئەم خەڵکە بووە لێیان.

کێـــــشەکە لەوەدایـــــە ســـــەرەڕای هـــــەر ئیدعایـــــەکی دەســـەڵاتدارانی عێـــراق لـــە ســـەرەتاکانی ســـەدەی بیـــستەمەوە تـــا ئێـــستا ســـەبارەت بـــەوەی کـــە گوایـــە ئـــەم دەزگایانـــە بـــۆ پاراســـتنی خـــەڵك‌و عێـــراق‌و ئاســـوودەیی جـــەماوەرە, بـــەڵام واقیـــع ســـەلماندوویەتی کـــە دەزگـــا ســـەربازی‌و چـــەکدارەکان گەورەترین بەڵابوون بەسەرسەری خەڵکی‌یەوە.

ئـــەمڕۆ لـــە کاتێکـــدا کـــە یەکـــەم شـــت دەســـت دەبرێـــت بـــۆ دروســـتکردنی ســـوپاو تەنانـــەت بێ‌ئـــەوەی هەنـــدێك لایـــەن شـــەرم بکـــەن بـــاس لـــەوە دەکـــەن کـــە گوایـــە ســـوپای عێـــراق نەئەبوایـــە هەڵوەشـــێتەوە, ئـــەوەتا بەبەرچـــاومانەوە مەســـەلەی پێکهێنانـــەوەی ســـوپاو دەزگـــا جاسوســـییەکان بووەتـــە کـــاری

یەکـــــەمی دەســــەڵاتداران‌و ئەمـــــەش بــــەبیانووی نــــەبوونی ئاسایش.

بــــەڵێ ڕاســـــتە کێـــشەی ئاســـایش هەیـــە لـــە عێراقـــدا, بـــەڵام ئـــاخر خـــۆ کێـــشەی ئـــابوری‌و کۆمەڵایـــەتی‌و سیاســـی لـــە کێـــشە ئەمنییـــەکان کـــەمترە نیـــە. کەچـــی نـــابینین هـــەنگاوی جـــدی‌و بەبەرنامـــە هـــەبێت بـــۆ ئـــەم کێـــشە بەردەوامانـــەی خـــەڵکی, ئەمـــە لەکاتێکـــدا کـــە ڕەنگـــە چارەســـــەری ئـــــەم کێـــــشانە بەشـــــێکی زۆری کێـــــشە ئەمنییەکانیش بۆخۆی چارەسەر دەکات.

کـــەوابێت, خـــەڵکی عێـــراق بادڵنیـــابن کـــە هـــەر ئێـــستا دەســـــەڵاتداران‌و ئیمپریـــــالیزمی ئـــــەمریکی خـــــەریکی دووبارەکردنـــــەوەی یـــــەکێك لـــــە دیـــــاردەو ڕووداوە ترســـــناکەکانی رابـــــووردووی ئێمـــــەن, وە خـــــەریکی دروســـتکردنی ئـــەو ســـوپایەن کـــە ئاســـوودەیی‌و ئاســـاییش مەحاڵـــە لەپاڵێـــدا, بگـــرە ئەمـــە هێـــشتنەوەی تارمـــایی بەعسە جارێکی تر بەسەر سەرمانەوە.

خــــەڵکی عێــــراق دەبێـــت بــــە هـــیچ جۆرێــــك لەمـــە بـــێدەنگ نـــەبن, دەزگـــای ئـــەمنی ئـــەبێت شــــکڵو نـــاوەڕۆکی مــــەدەنی هـــەبێتو بـــەفعلی دەزگـــای پاراســـتن‌و بـــەدیهێنانی ئاسایـــشی خـــەڵکی بێـــت, ئەمـــە مومکینـــەو لـــە زۆر شـــوێنی دنیاشـــدا تاقیکراوەتـــەوەو ئەگەرچـــی هـــیچ خۆشخەیاڵییەکیـــشمان بەرامبـــەری نـــەبێت, بـــەڵام, لانـــی کـــەم دەکرێـــت لەئێـــستادا دەزگایـــەکی لـــەم جـــۆرە هـــەبێتو هـــیچ جـــۆرە دەسەلاتێکیـــشی نـــەدرێتێ بـــۆ دەستخـــستنە نـــاو کاروبـــاری (سیاســـــی)و بەتــــەواوی داماڵراوبێـــت لەهەر عەقیدەو سیاسەتێکی دیاریکراو.

دوا ووشة ...

جارێکی تر بانگەواز!

ماوەتــەوە تــەنها جــارێکی تــر پێدابگرینــەوە لەســەر هــەوڵی کۆبوونەوەمان..

جارێکی تر دەڵـێین ئەمـە فرسـەتێکی مێژووییـەو بوارێکـە, ئەمـە زەمەنێکە, ئەمـە دەرفەتێکـە بـۆ هـەموو هێـزە ڕاسـتو چـەپەکان, بـۆ کۆنەپەرستیو پێشکەوتنخوازی بۆئەوەی تـا زیـاترین ئاسـت بابەتـەکان بەلای خۆیاندا ڕابکێشن.

لـە عێراقـدا کـەم نـین ژمـارەی کۆمۆنیـستو چـەپو ئـازادیخوازو ڕۆشنبیرو ڕابەرانی چینی کرێکـارو توێـژە کۆمەلایـەتیو ....تـاد. ئەمـە لەپاڵ بەشێك لـە کلتـورو مێـژووی پێـشکەوتنخوازی وولاتـی عێراقـی خۆی... ئەمانە زەخیرەن بۆ کارو خەباتی ئێمە, هیچ لایەنێك ناتوانێت لە ئێمە شۆڕشگێڕو حەقخواز تر بێت, کۆمەڵگـەی عێـراق سـەرەڕای هـەر فریوخـواردنێکی بـەلام نـاخی پـڕە لـە بێـزاریو نارەزایـەتی بـەڕووی دەسەلاتدارانو ئۆپۆزسیۆنی ئیرهابیدا...

ئەمانــە هــەموو لــە خزمــەتی هەوڵــەکانی ئێمــەدان (ســەرەڕای لەبەرچاوگرتنی دۆخی بابەتی نەگونجاو لە گشتی‌دا بۆئێمە). کـەوا بێـت با هەوڵەکانمان یەك بخەین, هاوپەیمانمان زۆر بکەین, بەکردەوە بچ ینە ناو باسی دەستورەوە.

بــۆ پێــشەوە بــەرەو جێگیرکردنــی دەســتورێك کــە لــە بەرژەوەندی خەڵکی چەوساوەو بەشمەینەتی عێراقدا بێت.

ـــ کۆتایی ـــ

"هێـــــزو لایەنــــــە قــــــەومیو ئیــــــسلامییەکان بەعــــەرەبو کــــورد لــــە بازنـــەی (ململانـــێ-تـــەوافوق)دا دەســــورێنەوەو لــــە هـــــەردوو حاڵەتەکەشــــدا هــــەر خـــــەڵکی بــــاج دەدەن. دەســــــتوری نــــوێی عێـــراق دەبێـــــت, ڕەنگدانــــــەوەی ئــــەم ململانـــێو تەوافوقــــە نەبێت.

ئــەوە خەڵکـــــە کـــــە بەبەشـــداری چــەپو ئــــازادیخوازان بــەر بـــەم ئەنجامـــە ترســـناکە دەگــــرن.. دەبـــا پێکــــەوە تێبکۆشـــین بــــۆ دەســــــتورێکی مــــەدەنیو ژیـــانێکی باشتر."

فوئاد ڕەشید

لەبڵاوکراوەکانی یەکێتی کۆمۆنیستەکان لە عێراق - 2005